

PhDr. Martin Švikruha, PhD. jmenován docentem

V pátek 3. března 2023 na Fakultě sociálních věd Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnavě úspěšně obhájil svoji habilitační práci na téma **Funkčnost malých obcí v Slovenskej republike v kontexte vybraných determinantov a charakteristik** vedoucí katedry politických věd PhDr. Martin Švikruha, PhD. a následně mu byl udělen vědecko-pedagogický titul "docent" v oboru veřejná politika a veřejná správa.

Za téma své práce si PhDr. Švikruha zvolil problematiku, které v posledních letech nebyla věnována ve výzkumné činnosti dostatečná pozornost. V rámci procesu decentralizace veřejné správy na Slovensku docházelo v uplynulém období k převodu množství kompetenci ze státu směrem k místním samosprávám, což způsobuje zejména malým obcím řadu problémů při zabezpečování veřejných služeb. Stát v tomto smyslu rezignoval na realizaci a zajišťování řady úloh, tento transformační proces přitom nebyl doprovázen adekvátním finančním a personálním zajištěním těchto převáděných kompetencí.

PhDr. Švikruha konstatoval, že stávající územněsprávní uspořádání na Slovensku a zákonem definované kompetence jednotlivých obcí nezohledňují velikost jednotlivých obcí, takže i nejmenší obce by měly plnit stejné funkce a zajišťovat stejné služby pro své občany jako největší města. Tato skutečnost má za následek neschopnost malých obcí plnit tyto zákonem definované kompetence a zajistit poskytování veřejných služeb pro své občany.

Za cíl své práce si PhDr. Švikruha proto vytkl navrhnout soubor relevantních opatření, která by měla přispět ke zlepšení fungování malých obcí. V tomto smyslu realizoval velmi podrobnou analýzu, která byla zaměřena na vyhodnocení schopnosti malých obcí plnit zákonem definované povinnosti, jejich schopnost vykonávat samosprávu a poskytovat základní veřejné služby pro svoje občany. Sledovány přitom byly všechny činnosti, které musí všechny obce realizovat, dostupnost všech veřejných služeb, které spadají do jejich kompetencí vč. plnění všech zákonem definovaných povinností malých obcí. V tomto smyslu byla věnována pozornost analýzám občanské vybavenosti malých obcí, rozsahu jejich technické a dopravní infrastruktury, formám vzájemné spolupráce, otázkám rozvojových aktivit v malých obcích, otázkám komunikace s občany, charakteristice obecních orgánů a personálnímu zabezpečení činnosti malých obcí. Všechny analytické práce přitom byly realizovány ve všech krajích Slovenska, což umožnilo identifikovat jisté regionální rozdíly. Pro naplnění takto definovaného cíle PhDr. Švikruha zvolil vhodné vědecké metody a metodologické postupy. Přesně definoval výzkumné předpoklady, činnosti, které by jednotlivé obce měly vykonávat vhodně rozdělil do celkem osmi problémových okruhů. Zvolil vhodnou formu prezentace získaných údajů prostřednictvím řady grafických znázornění, která velmi přesně v navazujících komentářích vyhodnotil, přičemž se soustředil na charakteristiku hlavních příčin existujících rozdílů jak mezi obcemi podle jejich velikosti, tak i na charakteristiku těchto rozdílů mezi jednotlivými kraji.

Malé obce přitom PhDr. Švikruha vymezil z demografického hlediska počtem obyvatel, přičemž tyto obce rozdělil do dvou velikostních skupin – do 499 obyvatel a od 500 do 999 obyvatel. Velikost obce z demografického hlediska představuje relevantní diferenční

kritérium, které ovlivňuje funkčnost malých obcí na Slovensku. Obdobné problémy řeší i Česká republika, za malou obec, která velmi obtížně může profesionalizovat výkon svých zákony definovaných kompetencí především v sociální oblasti, se přitom považuje obec s méně než 2 000 obyvateli.

Z provedených analytických prací vyplývá, že přenos mnoha kompetencí ze strany státu na tyto obce způsobuje samosprávám velké problémy, protože platné právní předpisy nerozlišují, zda je obec schopná jednotlivé kompetence z nejrůznějších důvodů (finančních, personálních) naplňovat. Počet malých obcí se přitom po r. 1989 zvyšoval, přičemž v zemích střední Evropy (s výjimkou České republiky) probíhá intenzivní proces slučování malých obcí. PhDr. Švikruha naprosto správně uvádí, že soustředění realizace správních činností do větších územních celků by přispělo k efektivnějšímu využívání finančních prostředků a k rozvoji např. předškolních zařízení, domovů pro seniory a dalších služeb pro občany nebo ke zkvalitnění výkonu jednotlivých agend na jednotlivých územích.

Na základě vyhodnocení provedených analýz dospěl PhDr. Švikruha k závěru, že problémy malých obcí na Slovensku jsou způsobeny zejména systémem jejich financování a nečinností státních orgánů, která vede k narůstajícímu investičnímu dluhu a která způsobuje obcím vysokou administrativní zátěž. Podle jeho názoru, se kterým lze jednoznačně souhlasit, by stát měl prostřednictvím svých orgánů definovat základní minimální infrastrukturu, kterou by musely všechny obce bez ohledu na svoji velikost disponovat a následně by měl obcím pomoci tuto infrastrukturu dobudovat. Přenesení výkonu státních kompetencí do působností obcí bez zajištění adekvátního finančního zajištění totiž zejména malým obcím neumožňuje tyto povinnosti a kompetence naplnit. Pro odstranění existujících problémů v zájmu zkvalitnění činností zajišťovaných malými obcemi PhDr. Švikruha navrhuje přijmout soubor parciálních a systémových opatření, např. zjednodušit legislativu, snížit byrokratickou zátěž ze strany státu tak, aby se jednotlivé obce mohly věnovat aktivitám orientovaným ve prospěch svých občanů, zabezpečit plnou kompenzaci finančních prostředků vynaložených obcemi na realizaci úkolů vyplývajících z přeneseného výkonu státní správy, popř. realizovat proces tzv. municipalizace malých obcí, v rámci něhož by z několika malých územních jednotek vznikla jedna větší územní jednotka označovaná jako municipalita.

PhDr. Martinu Švikruhovi, PhD. se podařilo velmi dobře naplnit velmi ambiciózní cíl, který si pro zpracování práce vytýčil. Šíře a hloubka provedených analytických prací a získané poznatky představují významné přínosy jak pro rozvoj teoretický poznatků v oblasti regionální a místní politiky, tak i pro praktický rozvoj zejména malých obcí. Domnívám se, že výsledky této práce by měly být vhodnou formou prezentovány tak, aby se se získanými poznatky mohla seznámit široká odborná veřejnost nejen na Slovensku, ale i v České republice, neboť problémy obou zemí jsou v tomto směru v zásadě totožné.

Jménem všech kolegů Ústavu veřejné správy a sociální politiky Fakulty veřejných politik Slezské univerzity v Opavě Martinu Švikruhovi blahopřeji k získání vědecko-pedagogického titulu "docent" v oboru veřejná politika a veřejná správa a těším se další spolupráci.